

Доброго дня! Тема уроку. Кличний відмінок іменників IV відміни

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:

moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

До четвертої відміни належать іменники середнього роду на -а(-я), які при відмінюванні у непрямих відмінках, крім знахідного і орудного, мають суфікси -ат, -ят, -ен: *галчен-я, кошен-я, колиць-а, тім'-я, плем'-я*.

іменники з суфіксами -ат, -ят	список іменників з суфіксом -ен
тел-я - телят-и	ім'-я - імен-і
курч-а - курчат-и	плем'-я - племен-і
порос-я - поросят-и	сім'-я (насіння) - сімен-і
цуцен-я - цуценят-и	вим'-я - вимен-і
лош-а - лошат-и	тім'-я - тімен-і

Відмінкові форми іменників четвертої відміни

ВІДМІНОК	ОДНИНА		МНОЖИНА	
НАЗИВНИЙ	курч-а	ім'-я	курч-ат-а	ім-ен-а
РОДОВИЙ	курч-ат-и	ім-ен-і/ім'-я	курч-ат-ѣ	ім-ен-ѣ
ДАВАЛЬНИЙ	курч-ат-і	ім-ен-і	курч-ат-ам	ім-ен-ам
ЗНАХІДНИЙ	курч-а	ім'-я	курч-ат-ѣ/курч-ат-а	ім-ен-а
ОРУДНИЙ	курч-ам	ім-ен-ем/ім'-я м	курч-ат-ами	ім-ен-ами
МІСЦЕВИЙ	(на) курч-ат-і	(по) ім-ен-і	(на) курч-ат-ах	(по) ім-ен-ах
КЛИЧНИЙ	курч-а	ім'-я	курч-ат-а	ім-ен-а

Особливості відмінкових форм іменників четвертої відміни

- наявність в усіх відмінках однини і множини, крім орудного та знахідного однини, суфіксів -ат, -ят, -ен (*ведмежати, теляти, хлоп'яти, тімені*);
- форма знахідного відмінка однини однозвучна із формою називного: *курча, ягня, поросля, вим'я*;

- у знахідному відмінку множини іменники – назви істот мають паралельні форми: *купити курчат і курчата, доглядати немовлят і немовлята*;
- в орудному відмінку однини іменники втрачають суфікси -ат (-ят), закінчення -ам (-ям) приєднується до кореня: *курчам, ягням*;
- іменники із суфіксом -ен- мають паралельні форми: *ім'ям і іменем, вим'ям і вименем*;
- кличний відмінок аналогічний із називним: *маля, лоша, ведмежата*.

Однина

1. У **називному**, **знахідному** та **кличному** відмінках однини іменники четвертої відміни мають закінчення **-я** (після шиплячого — **-а**): *галченя́, голуб'я́, гуся́, дитя́, козеня́; колю́ща, курча́, лоша́; ім'я́, плем'я́; вим'я́, сім'я́, тім'я́*.
2. У **родовому** відмінку однини вживаємо форми на **–ят-и** (після шиплячого — **–ат-и**) та **–ен-і**: *галченя́ти, голуб'я́ти, гуся́ти, дитя́ти, козеня́ти; курча́ти, лоша́ти, колю́щати; і́мені (ім'я́), пле́мені (плем'я́); виме́ні (вим'я́), сіме́ні (сім'я́), тіме́ні (тім'я́)*.
3. У **давальному** відмінку однини вживаємо форми на **–ят-і** (після шиплячого — **–ат-і**) та **–ен-і**: *галченя́ті, гуся́ті, дитя́ті, козеня́ті; курча́ті, лоша́ті; і́мені, пле́мені; виме́ні (вим'ю́), сіме́ні (сім'ю́), тіме́ні (тім'ю́)*.
4. В **орудному** відмінку однини вживається форма (без суфікса **–ят, –ат**) на **–ям** (після шиплячого — **–ам**), а іменники із суфіксом **–ен–** мають варіантні форми на **–ен, –ем і –ям**: *галченя́м, гуся́м; дитя́м, козеня́м; курча́м, лоша́м; і́менем (ім'ям), пле́менем (плем'ям), виме́нем (вим'ям), сіме́нем (сім'ям), тіме́нем (тім'ям)*.
5. У **місцевому** відмінку однини вживаються форми на **–ят-і** (після шиплячого — **–ат-і**) та **–ен-і**: *на галченя́ті; на курча́ті; в і́мені, у пле́мені; іменники вим'я́ сім'я́, тім'я́ мають варіантні форми: на виме́ні (вим'ї́), на тіме́ні (тім'ї́), на сіме́ні (сім'ї́); по виме́ні (вим'ю́), по сіме́ні (сім'ю́), по тіме́ні (тім'ю́)*.
6. У **кличному** відмінку деякі іменники мають закінчення **-е**: *і́мене, пле́мене*.

Множина

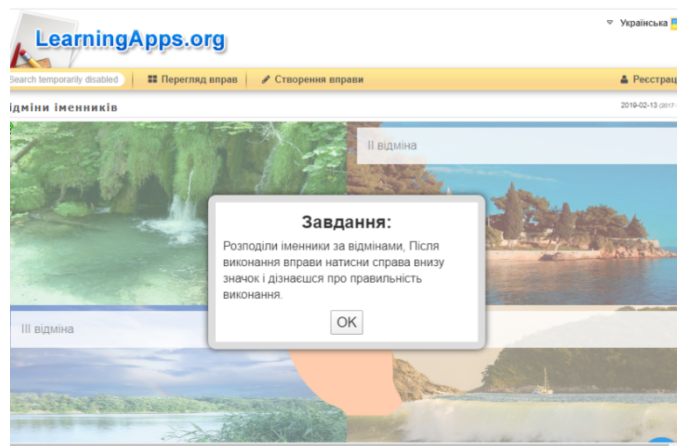
1. У **називному** та **кличному** відмінках множини іменники четвертої відміни мають форму на **–ят-а** (після шиплячого — **–ат-а**) та **–ен-а**: *гуся́та, теля́та; курча́та, лоша́та; іме́на, племе́на, але вим'я́, сім'я́, тім'я́ (ці іменники в множині відмінюємо як іменники другої відміни)*.
2. У **родовому** відмінку множини іменники четвертої відміни мають нульове закінчення на **–ят** (після шиплячого — **–ат**) і **–ен**: *гуся́т, теля́т; курча́т, лоша́т; іме́н, племе́н, але: вим'ї́в, сім'ї́в, тім'ї́в*.
3. У **давальному** відмінку множини вживаємо форми на **–ят-ам** (після шиплячого — **–ат-ам**) і **–ен-ам**: *гуся́там, теля́там; курча́там, лоша́там; іме́нам, племена́м, але: вим'ям, сім'ям, тім'ям*.

4. У **знахідному** відмінку множини іменники четвертої відміни мають форму, однакову з називним відмінком: *коліща́та; іме́на, племе́на; ві́м'я, ті́м'я, сі́м'я*; з родовим відмінком (для назв людей): *ді́вча́т, хлоп'я́т*; або обидві форми (для назв тварин): *гуся́т і гуся́та; курча́т і курча́та, ягня́т і ягня́та*.
5. В **орудному** відмінку множини вживаємо форми на **–ят-ами** (після шиплячого — **–ат-ами**) та **–ен-ами**: *гуся́тами, ягня́тами; курча́тами, ло́ша́тами; іме́нами, племе́нами, але: ві́м'ями, ті́м'ями, сі́м'ями*.
6. У **місцевому** відмінку множини вживаємо форму на **–ят-ах** (після шиплячого — **–ат-ах**) і **–ен-ах**: *на гуся́тах, на ягня́тах; на курча́тах, на ло́ша́тах; в іме́нах, у племе́нах, але: у ві́м'ях, у сі́м'ях, на ті́м'ях*.

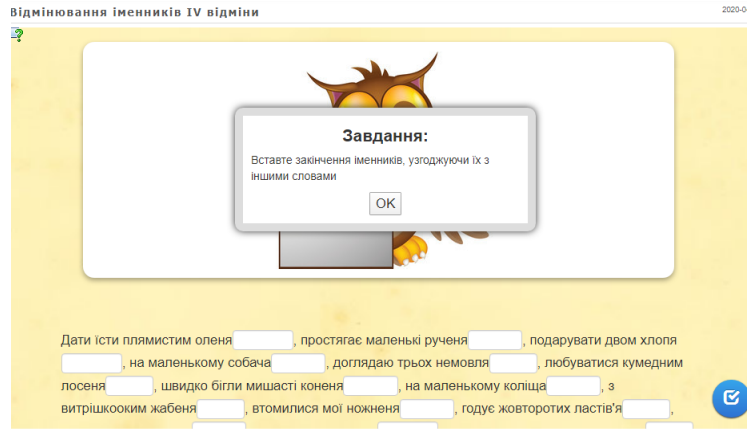
Український правопис

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

1. Розподільна робота. Розподілити іменники за відмінами. Режим доступу: <https://learningapps.org/3923523> (Автор Сидоренко Любов)

2. Лінгвістичне конструювання. Вставити закінчення іменників, узгоджуючи їх з іншими словами. Режим доступу: <https://learningapps.org/10543630> (Автор Бондар Тетяна)

3. Дослідження – конструювання. Списати речення, поставивши подані в дужках іменники в потрібній формі, визначити синтаксичну роль іменників.

1. Мати до (дитинча –у мн.), як ластівка до (ластів'я-у мн.). 2. За (собача) їхав на велосипеді, уявлялося дівчині, хлопчак. 3. Діти придумали (ім'я - у мн.) новонародженим (лоша). 4. Ти сили дай, кохана мати, до боротьби зі злом! Зроби, щоб з кволого (пискля) я став орлом! 5. Самки доглядають за (олень - у мн.) до 1 року. 6. Спортсмени допомогли (бобреня), якого знайшли пораненим на полі для гольфу. 7. Материна пісня залетіла в груди (немовля). 8. Південноафриканських бушменів вважають найдавнішим (плем'я). 9. Впала крапля дощу у криницю, і заплакала хмара, наче мати за (дитя). 10. Троє білих пухнастих (левеня) народилося в зоопарку під (Київ). 11. Море ласкавим (цуценя) лащить до рук й облизує їх язиком хвиль. 12. Ще перший промінь сонця у гаю не розбудив сонливого (білча).

4. Фразеологічний тренажер. Визначити іменники IV відміни у фразеологізмах. Розкрити значення фразеологізмів. Скласти речення з ними.

Називати речі своїми іменами; гидке каченя; ні роду ні племені, як порося на орчику, де Макар телят не пас, не в тім'я битий.

БЛОК КОНТРОЛЮ

1. Питання для самоконтролю.

- Які іменники належать до IV відміни?
- У яких відмінках іменників з суфіксом -ен наявні паралельні форми?
- У якому відмінку іменників з суфіксом -ат наявні паралельні форми?
- Яка особливість кличного відмінка іменників IV відміни?

2. Виконайте тестування

1. Позначте рядок, у якому всі іменники належать до IV відміни

- А лікарня, ідея, зоря, рівня
- Б гавеня, яблуна, знання, ім'я
- В білчєня, рідня, левєня, качєня
- Г хлоп'я, кошєня, маля, плєм'я

2. До IV відміни належать усі іменники варіанта

- А гусєнятко, ослятко, весілля, лоша
- Б зобов'язання, плєм'я, лошатко, село
- В вим'я, тїм'я, ім'я, курча
- Г внучатко, собачєня, тєля, затишшя

3. Усі іменники рядка належать до IV відміни, ОКРІМ

- А ягнята, ім'я, слонєня, дитя
- Б мишєня, ведмежата, щєня, племена
- В горобєня, солов'ятко, тїм'я, сїм'я
- Г зайчєня, маля, внуча, імена

4. Усі іменники рядка належать до IV відміни, ОКРІМ

- А лєлєчата, галчєня, вим'я, знання
- Б немовля, дївча, гусєня, качєнята
- В хлоп'я, вовчєнята, курча, плєм'я
- Г білчєня, тєлята, цуцєнята, орля.

5. Допущено помилку при відмінюванні іменників IV відміни у родовому відмінку

- А курчати, імені, ягняти, ім'я
- Б малят, левєняти, тімені, поросят
- В щєнят, кролєняти, хлопчака, орляти
- Г племені, сїмені, кошєнят, ягняти

6. Допущено помилку при відмінюванні іменників IV відміни у знахідному відмінку множини

- А гусєнят, імена, ведмежата, малят
- Б ягнята, племена, лєлєчат, хлоп'ят
- В хлоп'ята, немовлят, кошєнята, ластів'ят
- Г курчата, тєлят, імен, племен

7. Форму лише однини мають усі іменники рядка

- А комаха, козацтво, ворота, санки
- Б комашня, кобзарство, сіно, кохання
- В любов, дорога, ключ, пюре
- Г кіт, штани, миша, Київ
- Д тарілка, том, пестоші, ліжі

8. Лише в множині вживаються всі іменники рядка

- А Карпати, проблеми, вечорниці
- Б уста, м'ясниці, перешкоди
- В дріжджі, заручини, обличчя
- Г перемовини, двері, ножиці
- Д входи́ни, народи, Альпи

9. Правильно утворено словосполучення в рядку

- А оригінальне меню, рясна тюль, рожевий фламінго
- Б далекий Тбілісі, справедливе журі, красивий какаду
- В смачна салямі, далека путь, широка авеню
- Г свіжі івасі, картопляне пюре, глибоке Оріноко
- Д міцна толь, прозора шампунь, весела кенгуру

10. Граматична помилка є в рядку

- А постійний головний біль
- Б безпечний засіб від нежиті
- В зробити щеплення від кору
- Г скористатися маззю від мозолів
- Д накрити будинок толем

11. Закінчення- а(-я) у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

- А Пірятин, відсоток, квадрат
- Б трикутник, мітинг, атестат
- В Краматорськ, Кавказ, Київ
- Г радіус, гопак, синтез
- Д монітор, водограй, Тернопіль

12. Завдання на встановлення відповідності.

Відміна	Слова
А перша	1 суддя, плем'я, насип
Б друга	2 щастя, сузір'я, день
В третя	3 галчєня, качєня, ім'я
Г четверта	4 листоноша, круча, земля
	5 радість, розкіш, любов

Домашнє завдання: закріпити тему “ Кличний відмінок іменників IV відміни ” завданнями відповідного розділу у вашому підручнику.